

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. дн Таня Йорданова Годорова -
Университет по библиотекознание и информационни технологии
Относно: Дисертационен труд на тема
“Противодействие на речта на омразата (Hate Speech) в онлайн среда“
за получаване на образователната и научна степен „доктор“
в ПН 3.7. Администрация и управление

Автор на дисертационния труд: Александър Александров Янков

I. Информация за докторанта

Александър Александров Янков е зачислен като редовен докторант в ПН 3.7. Администрация и управление, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Мениджмънт в публичната сфера)“ към катедра „Национална сигурност и публична администрация“ в Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Научен ръководител е проф. д-р Тереза Тренчева, като обучението започва от 08.07.2021 г.

Той е дипломиран магистър, специалност «Право» на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Работи в Държавна агенция „Технически операции“ със служебни задължения, свързани с осигуряването и прилагането на специални разузнавателни средства. Професионалната дейност на Ал. Янков логично провокира интересът и ангажираността с проблематиката на дисертационния труд.

II. Актуалност и значимост на разработвания в дисертационния труд проблем

Внимателният прочит на разглежданата дисертация „Противодействие на речта на омразата (Hate Speech) в онлайн среда“ води до заключението, че темата е дисертационна, актуална, интердисциплинна и значима. Дисертантът конкретно изяснява предизвикателствата при дефинирането и позиционирането на термина «реч на омразата». Извежда значимостта на разработката, обусловена от ръста на влияние на феномена „реч на омразата“ в онлайн среда, която бива изразена в нейната многолика същност и аспекти, в т.ч. психологически, юридически, морални и организационни. Актуалността се обвързва с наблюдението, че речта на омразата е явление и в нашата страната, както и стереотипите, предразсъдъците и дискриминацията, свързани с нея, което изисква тяхното преодоляване за пълноценно функциониране на гражданското общество. Ясно е определен фокусът на изследването върху речта на омразата в онлайн среда и начините на противодействие срещу нея, важно - поради изключително интензивното навлизане на информационните и комуникационни технологии в обществения живот през последните десетилетия. Обобщава се, че противодействието срещу речта на омразата представлява многопластова категория, свързана с отстояване на европейските ценности в условията на съвременната демократична и плуралистична държава, и преди всичко от гледна точка на взаимоотношенията между индивида и общността през призмата на новите форми на комуникация.

III. Кратка аналитична характеристика на съдържанието. Цел, обект, предмет, методология и ограничения на изследването

Обсъжданият труд на тема „Противодействие на речта на омразата (Hate Speech) в онлайн среда“ има следното съдържание: увод; четири глави с обособени изводи; заключение; приноси на дисертационното изследване; списък на използваните и цитирани източници; списък на съкращенията; списък на таблиците; списък на фигурите; приложение; списък с публикациите на автора по темата на дисертационния труд. Съдържанието е разработено в обем от 262 страници.

Структурата на труда отговаря на изискванията за композиционно съразмерно разположение на отделните части, осигурена е тяхната логическа обвързаност и баланс в научното изследване на отделните проблеми. Посоченият обем от 262 страници е достатъчен, за да бъдат изложени и систематизирани убедително теоретичните, методологическите и приложните въпроси на проведеното проучване. В увода дисертантът определя обекта на дисертационното изследване - многоликата същност на феномена „реч на омразата в онлайн среда, различните аспекти (психологически, юридически, морални, организационни) на речта на омразата, различните подходи към нея (европейски и американски), както и развитието на съдържанието и спецификите на речта на омразата в условията на онлайн среда). Предмет на изследване са механизмите за противодействие срещу речта на омразата в онлайн среда и текущото състояние. Формулираната основна цел на изследването е: да се проучи, анализира и обобщи сложната природа на феномена реч на омразата в онлайн среда, развитието на съдържанието, спецификите в интернет пространството, както и да се открие важността на противодействието срещу речта на омразата онлайн чрез различни механизми от страна на двете най-важни европейски организации – Съветът на Европа и Европейският съюз. Конкретно обвързани с целта са поставените шест изследователски задачи.

Ал. Янков подчертава, че в хода на разработката ще докаже следната работна хипотеза: „Повишаването на нивото на информираността относно речта на омразата в онлайн среда, като и нейните разнообразни аспекти и специфики би позволило по-лесното ѝ идентифициране и би довело до по-сериозно противодействие срещу проявите форми на този обществен феномен, включвайки и потребителите в интернет пространството. Независимо от въвеждането на задължения за интернет доставчиците, подписването на Кодекс за поведение между Европейската комисия и IT компаниите, необходими са съвместни усилия на всички субекти, както и нова правна рамка на европейско и национално равнище, която да урежда в детайли противодействието срещу речта на омразата в онлайн среда“.

В увода е изяснена интердисциплинната методология на изследването.

Представянето на възприетите ограничения е добре обосновано.

IV. Оценка на осведомеността на докторанта

Използваната литература при разработването на дисертацията включва: източници на кирилица, източници на латиница, интернет източници, съдебна практика, международни нормативни актове, европейско законодателство и национално законодателство. Цитирани с 112 източници. От подбора на използваните материали проличава доброто познаване на релевантната литература и научните постижения в проучваната интердисциплинна проблематика. Даден е и кратък преглед на основните автори, български и чужди, на с.11-12. Критично е обмислено съществуващото знание и са открити неизследвани проблеми. По този начин аргументирано е достигнато до обобщението за новост и значимост на

формулираната тема, тъй като липсват задълбочени изследвания по проблема за противодействието срещу речта на омразата в онлайн среда от гледна точка на неговите различни аспекти, в т. ч. психологически, юридически, морални и организационни.

V. Основни научни и приложни приноси в дисертационния труд

Анализът на представения труд дава основание да се посочат основни положителни резултати от направеното изследване.

В първата глава, озаглавена „Терминологични и доктринални проявления на понятието - реч на омразата“ дисертантът изяснява терминологичните специфики, свързани с речта на омразата, както и психологическите, юридическите и моралните аспекти на речта на омразата. Предложен е и опит за разграничаване на понятията „реч на омраза“ и „престъпления от омраза“, като е проследена практиката на ЕСПЧ в тази насока. Във втората глава са проучени интерпретации на понятийния апарат на онлайн средата и са открити основни характеристики на речта на омразата в онлайн среда. Разгледани са и деструктивните форми на речево поведение. В третата глава, озаглавена „Противодействие срещу речта на омразата в онлайн среда“ задълбочено са анализирани начините, по които международната общност се опитва да се справи с речта на омразата като едно от сериозните съвременни предизвикателства, пред което е изправен глобализираният световен ред. Постигане е предложеният сравнителен анализ на европейския и американския модел на противодействие срещу речта на омразата с изясняването на различията в ценностните и в нормативните основания. Ал. Янков подробно разглежда най-разпространените методи за противодействие срещу речта на омразата – от филтрирането, което е селективно премахване на определено съдържание от информационния поток, - до „блокирането“, което от своя страна прави невъзможен достъпа до определени уеб страници (URL) с предложени изводи за тяхната ефективност, приложимост, но и относно нерешени предизвикателства. Предлага и опит за анализиране на отговорността на интернет доставчиците като е разгледана Директивата на Европейския съюз за електронната търговия от 2002 г. , която определя различни функции и отговорности за доставчиците на Интернет услуги и въпроси от практиката. Обхванати са и други релевантни документи - конвенции, протоколи, Кодекс за поведение между Европейската комисия и ИТ компаниите, както и Криминализирането на речта на омразата – своеобразния инструмент в рамките на Европейския съюз. В четвъртата глава, озаглавена „Изследване на информираността и начините за противодействие срещу речта на омразата в университетска среда в Република България“ е представено изследване на информираността и отношението на студентите (бакалаври, магистри и докторанти) от три висши училища (Югозападен университет „Неофит Рилски“, Университет по библиотекознание и информационни технологии и Университет за национално и световно стопанство) относно речта на омразата и възможните форми на противодействие срещу нея. Ал. Янков разработва авторски анкетен инструментариум от 33 въпроса, прилага го в периода февруари-април 2023 г., като ефективно са обхванати 123-ма респонденти. Резултатите от проведеното онлайн базирано анкетно проучване са анализирани задълбочено като са изведени обобщения и препоръки за бъдещо развитие. За научната достоверност допринасят подходящо използваните конкретни данни, изразени чрез фигури, графики и таблици.

В заключението се обобщава, че дефинирането на речта на омразата в онлайн среда вероятно ще продължи да затруднява международната общност още дълго време, но въпреки това могат да бъдат разработени редица ангажменти с участието на множество

заинтересовани страни. Ал. Янков заявява, че е ясно, че нито един отделен участник не може самостоятелно да реши проблема с речта на омразата в онлайн среда независимо как се дефинира явлението. Но, продължаващите процеси на разбиране на същността на речта на омразата в онлайн среда са също толкова важни, колкото и развиващото се противодействие.

Дисертантът точно определя адресата на научните и приложни резултати: професионалистите, работещи в областта на правата на човека, противодействието срещу речта на омразата в онлайн среда, както и в областта на информационните и комуникационни технологии, като са с потенциал да служат и за основа за по-нататъшно провеждане на научни изследвания.

Сполучливо формулираната хипотеза, която изразява първоначалния замисъл на изследването, се постига и доказва от резултатите на проведеното проучване.

Възприемам формулировката на научно-теоретичните и научно-приложните приноси като коректна и съответстваща на съдържанието и постиженията на дисертацията.

Дисертационният труд на тема „Противодействие на речта на омразата (Hate Speech) в онлайн среда“ с автор Александър Александров Янков е авторска разработка. Това се потвърждава и от резултатите от проверка със специализиран софтуерен продукт StrikePlagiarism.com (<https://strikeplagiarism.com/en/>).

Авторефератът е оформен според изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение и отразява еднозначно съдържанието на дисертационния труд.

Публикациите на Ал. Янков са шест на брой – 3 на български и 3 на английски език и са апробирани пред научна аудитория авторските наблюдения и находки.

Представена е коректно изготвена и доказваща изискуемия капацитет на докторанта Справка за съответствие с минималните национални изисквания към научната и преподавателската дейност на кандидатите за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

VI. Критични бележки и препоръки.

Накрая ще спомена някои бележки, които са насочени към редакционно прецизиране на текста, и препоръки към бъдещото развитие на тази проблематика от дисертанта:

1. Пропуснато е при изясняването на приложените методи при разработката на дисертационния труд да се подчертае провеждането на емпирично проучване, базирано на авторски анкетен инструментариум. Още повече, че четвъртата глава е посветена на това изследване и на интерпретацията на постигнатите резултати, които са в основата на научно-приложните приноси.

2. В заключението е препоръчително да се даде коментар дали се е доказала/опровергала/надградила формулираната работна хипотеза.

3. Дисертантът е възприел бележките и цитиранията да са поставени под черта. Необходимо е да се направи библиографска редакция на описанията на използваните източници според стандартите за библиографско цитиране: БДС ISO 690:2011 Информация и документация. Ръководство за библиографски позовавания и цитиране на информационни ресурси; БДС ISO 7144:2011 Документация. Оформяне на дисертации и подобни документи. Да се постигне прецизиране на библиографските данни на отделните видове документи. Да не се допуска библиографско позоваване на източници с минимум библиографски данни (напр. по отношение на Интернет ресурсите - вж. с. 19, 21, 136 и т.н.).

4. Препоръчвам задълбочаване с конкретни научноизследователски, образователни, приложни и проектни инициативи взаимодействието с потенциалните

ползватели на теоретичните и практико-приложни резултати на изследването, отчитайки неговата специфика и очертани перспективи за продължаваща научна дейност.

VII. Заключение.

Цялостната ми оценка за дисертационния труд, основана на неговата актуалност, значимост, теоретични и приложни резултати, е положителна. Представеното изследване постига новост за научното знание и е с ясна приложна рефлексия.

Изразявам моето положително мнение, че дисертационният труд на тема „Противодействие на речта на омразата (Hate Speech) в онлайн среда“ с автор Александър Александров Янков съответства на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение, и на Правилника на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Дисертацията притежава необходимите научни, методологични и приложни достойнства и авторски постижения, за да придобие нейният автор Александър Александров Янков образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.7. Администрация и управление.

Дата: 10.08.2023 г.

Проф. дн Таня Йорданова Тодорова

REVIEW

From: Prof. DSc. Tania Yordanova Todorova -
University of Library Studies and Information Technologies

Subject: PhD Thesis

"Countering Hate Speech in the Online Environment"

for obtaining the educational and scientific degree "doctor"

in PN 3.7. Administration and Management

Author of the dissertation: Alexander Alexandrov Yankov

I. Information about the PhD student

Alexander Alexandrov Yankov is enrolled as a full-time PhD student in professional direction 3.7. Administration and Management, doctoral program "Organization and management outside the sphere of material production (Management in the public sphere)" at the Department "National Security and Public Administration" at the Faculty of Law and History of the Neofit Rilski State University. The academic supervisor is Prof. Dr. Tereza Trencheva, and the training starts on 07/08/2021.

Al. Yankov has a master's degree, majoring in "Law" at the Faculty of Law and History of the Neofit Rilski State University. He works in the State Agency "Technical Operations" with official duties related to the provision and application of special intelligence means. The professional activity of Al. Yankov logically provoked interest and commitment to the issues of the dissertation work.

II. Relevance and significance of the problem developed in the dissertation

A careful reading of the considered dissertation "Counteracting Hate Speech in an Online Environment" leads to the conclusion that the topic is disseminable, current, interdisciplinary and significant. The dissertation specifically clarifies the challenges in defining and positioning the term «hate speech». It brings out the significance of the development, conditioned by the growth of influence of the phenomenon of "hate speech" in the online environment, which is expressed in its multifaceted essence and aspects, including psychological, legal, moral and organizational. Actuality is linked to the observation that hate speech is also a phenomenon in our country, as well as the stereotypes, prejudices and discrimination related to it, which requires their overcoming for the full functioning of civil society. The focus of the research on hate speech in the online

environment and ways of countering it is clearly defined, important - due to the extremely intensive entry of information and communication technologies into public life in recent decades. It is summarized that counteraction against hate speech is a multi-layered category related to the defense of European values in the conditions of the modern democratic and pluralistic state, and above all from the point of view of the relationship between the individual and the community through the prism of new forms of communication.

III. A brief analytical description of the content. Aim, object, subject, methodology and limitations of the study

The discussed work on the topic "Countering Hate Speech in the Online Environment" has the following content: introduction; four chapters with separate conclusions; conclusion; dissertation research contributions; list of sources used and cited; list of abbreviations; list of tables; list of figures; application; a list of the author's publications on the topic of the dissertation. The content is developed in a volume of 262 pages.

The structure of the work meets the requirements for a compositionally proportionate arrangement of individual parts, their logical connection and balance in the scientific study of individual problems is ensured. The specified volume of 262 pages is sufficient to convincingly set forth and systematize the theoretical, methodological and applied issues of the conducted research. In the introduction, the PhD student defines the object of the dissertation research - the multifaceted essence of the phenomenon "hate speech" in an online environment, the different aspects (psychological, legal, moral, organizational) of hate speech, the different approaches to it (European and American), as well as the development of the content and specifics of hate speech in the online environment). The subject of research are the mechanisms for counteracting hate speech in the online environment and the current state. The formulated main objective of the research is: to study, analyze and summarize the complex nature of the phenomenon of hate speech in the online environment, the development of the content, the specifics in the Internet space, as well as to highlight the importance of countering hate speech online through various mechanisms by the two most important European organizations - the Council of Europe and the European Union. The six research tasks set are specifically linked to the goal.

Al. Yankov emphasizes that in the course of development, he will prove the following working hypothesis: "Increasing the level of awareness about hate speech in the online environment, as well as its various aspects and specifics, would allow for its easier identification and would lead to a more serious countermeasure against the manifestations of this social phenomenon, including users in the Internet space. Regardless of the introduction of obligations for Internet providers, the signing of a Code of Conduct between the European Commission and IT companies, joint efforts of all entities are needed, as well as a new legal framework at European and national level that regulates in detail the counteraction against hate speech in an online environment".

The introduction explains the interdisciplinary methodology of the study, also.

The presentation of the perceived limitations is well justified.

IV. Assessment of the PhD student's awareness

The literature used in the development of the dissertation includes: Cyrillic sources, Latin sources, Internet sources, case law, international regulations, European legislation and national legislation. Cited with 112 sources. The selection of the materials used shows the good knowledge of the relevant literature and scientific achievements in the studied interdisciplinary issues. A brief overview of the main authors, Bulgarian and foreign, is also given on p.11-12. Existing knowledge is critically considered and unexplored issues are highlighted. In this way, the generalization of the novelty and significance of the formulated topic has been arrived at with reason, since there is a lack of in-depth research on the problem of counteraction against hate speech in the current environment from the point of view of its various aspects, including psychological, legal, moral and organizational.

V. Main scientific and applied contributions in the dissertation work

The analysis of the presented work gives reason to point out the main positive results of the research.

In the first chapter, entitled "Terminological and doctrinal trends of the concept - hate speech", the dissertation clarifies the terminological specifics related to hate speech, as well as the psychological, legal and moral aspects of hate speech. An attempt to distinguish between the concepts of "hate speech" and "hate crimes" was also proposed. In the second chapter, interpretations of the conceptual apparatus of the online environment are studied and main characteristics of hate speech in the online environment are highlighted. Destructive forms of speech behavior are also examined. The third chapter, entitled "Countering Hate Speech Online", analyzes in depth the ways in which the international community is trying to deal with hate speech as one of the serious contemporary challenges facing the globalized world order. An achievement is the proposed comparative analysis of the European and American counteraction model against hate speech with the clarification of the differences in the value and normative grounds. Al. Yankov examines in detail the most common methods of countering hate speech - from filtering, which is the selective removal of certain content from the information stream, - to "blocking", which in turn makes it impossible to access certain web pages (URLs) with suggested conclusions about their effectiveness, applicability, but also about unsolved challenges. It also offers an attempt to analyze the responsibility of Internet service providers by examining the European Union Directive on electronic commerce from 2002, which defines various functions and responsibilities for Internet service providers and issues of practice. Other relevant documents are also covered - conventions, protocols, Code of Conduct between the European Commission and IT companies, as well as the Criminalization of Hate Speech - the original instrument within the European Union. In the fourth chapter, entitled "Investigation of awareness and ways of countering hate speech in a university environment in the Republic of Bulgaria", a study of the awareness and attitude of students

(bachelor's, master's and doctoral students) from three higher schools (Southwestern University "Neofit Rilski", University of Library Studies and Information Technologies and University of National and World Economy) is presented, regarding hate speech and possible forms of countermeasures against it. Al. Yankov developed an author's survey toolkit of 33 questions, applied it in the period February-April 2023, effectively covering 123 respondents. The results of the conducted online survey have been thoroughly analyzed and summaries and recommendations for future development have been drawn. Appropriately used specific data expressed through figures, graphs and tables contribute to scientific credibility.

The conclusion summarizes that defining hate speech online is likely to continue to stymie the international community for a long time to come, but a number of multi-stakeholder engagements can nevertheless be developed. Al. Yankov states that it is clear that no single actor can single-handedly solve the problem of online hate speech, regardless of how the phenomenon is defined. But the ongoing processes of understanding the nature of hate speech online are just as important as the evolving countermeasures.

The dissertation precisely defines the addressee of the scientific and applied results: professionals working in the field of human rights, countering hate speech in the online environment, as well as in the field of information and communication technologies, with the potential to serve as a basis for - further conducting scientific research.

The successfully formulated hypothesis, which expresses the original intention of the research, is achieved and proved by the results of the conducted research.

I perceive the wording of the scientific-theoretical and scientific-applied contributions as correct and corresponding to the content and achievements of the dissertation.

The PhD Thesis on the topic "Countering Hate Speech in the Online Environment" with author Alexander Alexandrov Yankov is an author's work. This is also confirmed by the results of a check with a specialized software product StrikePlagiarism.com (<https://strikeplagiarism.com/en/>).

The abstract is formatted according to the requirements of the LDASRB and the Regulations for its application and clearly reflects the content of the dissertation work.

The publications of Al. Yankov are six - 3 in Bulgarian and 3 in English and have approved the author's observations and findings in front of a scientific audience.

A certificate of compliance with the minimum national requirements for the scientific and teaching activity of the candidates for the acquisition of the educational and scientific degree "doctor" has been presented, correctly prepared and proving the required capacity of the PhD student.

VI. Critical notes and recommendations.

Finally, I will mention some notes that are aimed at editorial refinement of the text, and recommendations for the future development of this issue by the dissertation:

1. In clarifying the applied methods in the development of the PhD Thesis, it was omitted to emphasize the conduct of an empirical study based on the author's survey toolkit. Moreover, the fourth chapter is dedicated to this study and to the interpretation of the achieved results, which are the basis of the scientific and applied contributions.

2. In the conclusion, it is recommended to comment on whether the formulated working hypothesis has been proved/disproved/upgraded.

3. The PhD student has assumed that notes and citations are underlined. It is necessary to make a bibliographic revision of the descriptions of the used sources according to the standards for bibliographic citation: ISO 690:2011 Information and documentation. Guide to bibliographic references and citing information resources; ISO 7144:2011 Documentation. Formatting theses and similar documents. To achieve refinement of bibliographic data of individual types of documents. Do not allow bibliographic reference to sources with a minimum of bibliographic data (e.g. regarding Internet resources - see p. 19, 21, 136, etc.).

4. I recommend deepening with specific research, educational, applied and project initiatives the interaction with the potential users of the theoretical and practical-applied results of the research, taking into account its specificity and outlined prospects for continued scientific activity.

VII. Conclusion.

My overall assessment of the dissertation, based on its relevance, theoretical and applied results, is positive. The presented research achieves novelty for scientific knowledge and has a clear applied reflection.

I express my positive opinion that the PhD Thesis on the topic "Counteracting Hate Speech in an Online Environment" with author Alexander Alexandrov Yankov corresponds to the requirements of LDASRB and the Regulations for its application, and the Regulations of the Neofit Rilski University. The dissertation possesses the necessary scientific, methodological and applied merits and authorial achievements for its author Alexander Alexandrov Yankov to acquire the educational and scientific degree "doctor" in professional direction 3.7. Administration and Management.

Date: 10/08/2023

Prof. DSc Tania Yordanova Todorova